

Vážení čtenáři,

snad se mnou budete souhlasit, že nápisy na tričku obvykle nepatří k myšlenkovým skvostům, přesto jsou literaturou svého druhu. Potvrzují to oznámení typu: „Jezdím na dvanáctku“, „Nepotřebuji Google, moje žena ví všechno“, „Jsem limitovaná edice“ či „Nikdo nebude říkat Martinovi, kolik může Martin vypít!“. Přiznávám, že mne některá takto na ulici nabízená sdělení tu a tam zaujmou. Zejména pokud je jejich idea vtipně propojena s vizuální formou na mužné či lадně dmuté hrudi. Například stojí-li nad bicyklem: „Jezdím na vlastní pohon“ nebo „Všude dobře, v sedle nejlíp!“. Také na tričko: „Nesnáším být sexy, ale jsem běžkyně, takže to jinak nejde“ se mi nedaří zapomenout obdobně jako na to s lenochodem: „Když mám čas, ležím a odpočívám. Když nemám, tak jen ležím.“ Písmena „BRKLN“ jsem, přiznávám, chvíli luštil, pomohla mi až sousedící silueta mrakodrapů. Mezi aktuálními potisky s modrožlutou bikolorou dávám nejvíce pomyslných bodů heslu FCK PTN. Ne vše lze pochopitelně vyjadřovat i přijímat výhradně s humorem, nicméně dotaz: „Lhal včera Andrej Babiš?“ a pod tím ANO v podobě loga politické strany a vedle iDNES (logo) bych zařadil do příručky o příkladné vizuální komunikaci. Jaro našťěstí otvírá bundy a rozhaluje kabáty, takže bude, doufejme, trefných a chytrých (písmen) mezi námi přibývat.

Libor Kalina

MÁJOVÝ DÉŠŤ

Zuzana Nováková

Děšť jako měkký závěs na okně.

A v jeho šedi, která dlouze splývá,
červená houpačka na větvi jabloně
se zlehka kývá.

Jen kapky deště hustého jak vlasy
děvčátka, které doma není,
se na ní houpají.

Do deště odešla jsi.

Tvé stopy se na zrcátka mění

3 otázky pro Luděk Kříže

Jak jste objevil svět exlibris?

Pojem exlibris jsem znal od střední školy. Ke sbírání této malé grafické formy jsem se však dostal o mnoho let později. Můj syn na základní škole vyhrál celostátní kolo dějepisné olympiády a já jsem přemýšlel, jak bych ho nějak netradičně odměnil. Od malička měl rád knihy, a tak mne napadlo, že mu nechám zhotovit exlibris s jeho jménem. Na internetu jsem objevil stránky Spolku sběratelů a přátel exlibris s kontakty na výtvarníky a několik z nich jsem oslovil. Jako první zareagovala akademická malířka Renáta Kaiserová z Kladna a vytvořila lístek zobrazující Paracelsa, což bylo téma vítězné práce mého syna. Když náklad exlibris dorazil, byl jsem nadšen a objednal si lístek i pro sebe. Potom se ozvali další umělci Martin Manojlín, Milan Bauer, Petr Minka a už jsem byl ve světě, ze kterého jen tak neodejdu.

Můžete prozradit, jak máte sbírku členěnu?

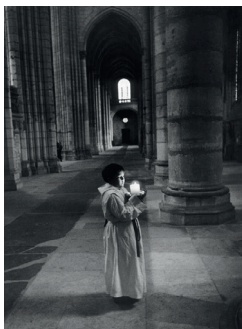
Nedá se říct, že bych preferoval nějaká témata. Sbíráám to, co mne osloví. Mám i starší heraldická exlibris od 17. století, ale i moderní tvořená počítačovou grafikou. Mezi má oblíbená období patří zlatá éra exlibris z první třetiny 20. století, kdy tvořili takoví mistři jako Vojtěch Preissig, Josef Váchal, František Kobliha, Stanislav Kulhánek a mnoho dalších. Oslovuji současné české i zahraniční výtvarníky s poptávkami na zhotovení exlibris, díky výměnám se sbírka stále rozrůstá. Přírůstky si skenuji a ukládám v počítači. Samotné grafiky zařazuji do alb a pořadačů, které jsou členěny dle autorů, část sbírky mám v paspartách.

V čem je dnešním sběratelům inspirativní Mojmir Helcelet?

Inspirativní může být svou komplexností. Exlibris totiž vnímal jako součást širšího zájmu o krásnou knihu, o poznatky v ní obsažené a do knih si je skutečně vlepoval. To už dnes téměř nikdo nedělá. Jeden ze základních atributů Helceletovy doby, tedy důraz na soulad mezi námětem, jeho grafickým zpracováním a zakomponováním textu bývá také upozadován. Dnes jsou exlibris často vnímána spíše jako investiční příležitost a stávají se i předmětem obchodu. Z toho by asi Helcelet příliš nadšený nebyl...

Luděk Kříž (nar. 1970) vystudoval biochemii na Masarykově univerzitě v Brně. Po škole začal pracovat v rodinné firmě zabývající se vstřikováním plastů, dnes je jejím jednatelem. Jeho sběratelské aktivity začaly již v dětství tradičním sbíráním známek a odznaků, postupně se vyprofiloval přes entomologii a zájem o staré pohlednice či merkantilní tisky k vášnivému sběratelství exlibris. Je aktivním členem Spolku sběratelů a přátel exlibris.

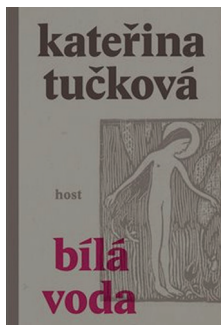
Aprílová ozvěna bude 24. 4.!

Letošní Apríl se skutečně vyvedl! Bez vernisáže čerstvě zpřístupněná výstava fotografií Jindřicha Štreita Brána naděje v Památníku se stala jeho žhavým želíz-
kem. Obrazně i fakticky byla totiž frontálně žhavena (atakována) všechna dostupná telefonní čísla v klášteře, pokaždé se zásadním dotazem: „V kolik je dnes (byl pátek 1. 4.) ta vernisáž?“ S odstupem už nelze zjistit, či to byl žertík, či zda se nejednalo pouze o komunikační šum. V průběhu fašankového veselí ve Strání (kde byla výstava na předchozím místě instalována)

se snad někdo někomu zmínil, že profesor Štreit přijede do Rajhradu. Následně skutečně přijel, instalaci kolekce v sále refektáře pochválil, především však pro domluvu, kdy by se mohla uskutečnit ona původně na neurčito odložená vernisáž. Zvolen byl nedělní termín 24. 4. od 15.00 hodin, aby autor vyhověl slíbené podvečerní besedě na brněnské hvězdárně. Snad vybude prostor a čas pro komentovanou prohlídku, případně pro krátkou besedu. (bor)

Obživlá Bílá Voda

„Je to má nejprožitější kniha,“ říká Kateřina Tučková o novince *Bílá Voda*. „Psala jsem ten román s přestávkami deset let. Mezitím jsem četla materiály v archivech, mluvila s pamětníky, pobývala v klášteře a také prošla složitým duchovním hledáním, které mi pomohlo přiblížit se postavám i zevnitř.“ Teprve třetí verzi autorka svěřila vydavateli, dvě předešlé, psané z pohledu jedné z řeholnic, nahradilo vyprávění několika postav, které odhalují historii místa i osudy hlavní hrdinky knihy sestry Evaristy. Ta se dostala do Bílé Vody o poslední zářijové noci roku 1950, kdy

komunistický režim odvekl v rámci Akce Ř řádové sestry do sběrných klášterů. Mladičká Evarista dostala na výběr: vrátit se do civilního života, nebo s ostatními sdílet jejich osud. Do téměř pusté Bílé Vody, kam kdysi přicházeli poutníci vyprosit si pomoc u zázračné sošky Panny Marie, přijíždí Lena Lagnerová, aby se tu skryla před minulostí, která ji přivedla na pokraj sebevraždy. Namísto kláštera s početnou řeholní komunitou nachází pouze několik sester, vedených svéráznou Evaristou... (ctrl)

Musil, nakladatelé a veřejnost

Čelný představitel literárního modernismu, německy píšící Robert Musil (1880–1942), zemřel 15. dubna před osmdesáti lety v Ženevě. Žil a tvořil mezi roky 1891 a 1900 v Brně, mezitím vystudoval Vojenskou vyšší reálnou školu v Hranicích, z Technické vojenské akademie ve Vídni přestoupil na Německou vysokou školu technickou v Brně, kde získal v roce 1900 inženýrský titul, později studoval ještě v Berlíně filozofii a psychologii. Po relativním úspěchu prvotiny *Zmatky chovance Törlense* se věnoval žurnalistice, literatuře a dramatické tvorbě. Jeho nedokončený er-

bovní román *Muž bez vlastností* nepřinesl očekávaný finanční ani společenský úspěch.

V roce 1913 Musil přispěl do ankety mnichovského nakladatelství G. Müller následujícím textem: „Spisovatel favorizovaný veřejností má ve výjimečných případech plat nepříliš dobře situovaného ředitele banky. Spisovatel veřejností nefavorizovaný má příjem liftboye. Vinu na těchto poměrech prý nikdo nemá, ani spisovatel, ani nakladatel, ani veřejnost. Jako všechny hospodářské konstelace, má i to značný vliv na uměleckou tvorbu. Že je zapotřebí tuto situaci změnit, je jisté. Jak – na to návod nemám.“

Krutost: „Neučí nás snad život, že krutosti lidstva přibývá tou měrou, nakolik ubylo krutosti jednotlivého člověka? Dlouho jsme nechápali krutost divokých národů; teď víme, že silnější část jejich kořenů spočívá ve fideistických či pověrečných představách. Ale tím nevysvětlitelnější je pak daleko nebezpečněji postupující krutost v civilizaci. Že by nakonec skutečná krutost povstávala teprve cestou domestikace a civilizace? Divoké zvíře není kruté, jedná účelně, zabíjí, když má hlad nebo se cítí ohroženo a zachází při bojové operaci nanejvýš tak daleko nad samu nutnost, nakolik se to dá pochopit ze vzrušení. Teprve když už pud neslouží k ukojení nedostatku, bije kolem sebe hlava nehlava. Nejkrutější jsou syté kočky a nejdivočejší psi za plotem.“

V expozici Památníku věnované literatuře 19. a 20. století je umístěna fotokopie prózy *Za soumraku*, jeden z prvních Musilových brněnských literárních textů spolu s posledním článkem, který vyšel ve Vídni za jeho života. Jde o přepis přednášky *O hlouposti* (1937), tedy o kritiku nacistické ideologie a masové brutality, která tehdy ohrožovala také Rakousko. V roce 2011 Památník připravil výstavu věnovanou bratrancům Musilovým, tedy také Aloisi Musilovi, cestovateli, orientalistovi a autoru dobrodružných knížek pro mládež. (rk)

V lesní říši Gabriely Kopcové

V Památníku nyní návštěvníci obdivují výstavu Světelné stopy Gabriely Kopcové, jejíž jádro tvoří fotografie s přírodní tematikou. Vedle výtvarné tvorby se autorka dlouhodobě věnuje také psaní pro děti a své knihy někdy ilustruje. Využívá techniku koláže, dokreslování a úpravu fotografií přírodnin, z nichž její fantazie tvoří pohádkové bytosti – např. Roztomilky Domamilky, Mecháčka či vílu Mlhovinku. S nimi a mnoha dalšími postavami se děti seznamují prostřednictvím doprovodného programu pro mateřské a základní školy. Pod vedením lektorky Lenky

Žaliové se malí návštěvníci mohou těšit na čtení z *Domamilských pohádek*, *Pohádek z tajemného lesa* a *Vesmírníčků na dobrou noc* a také na výrobu vlastních koláží. Z bohatství lesa – mechu, klacíčků, šišek... děti vytvoří svou pohádkovou bytost, vymyslí jí jméno a zabydlují v krátkém příběhu. Pokusí se popsat, kde bydlí, co dělá a jaké má vlastnosti. Obrázky si po skončení výstavy prohlédne také paní spisovatelka a třeba se některé z nich stanou inspirací k jejím novým pohádkám. Doprovodný program probíhá do 30. dubna, zájemci se mohou přihlásit na adrese l.zaliova@mbrn.cz. (red)

Příběh knihy pokračuje

V březnu zavítala do Památníku první skupinka dětí na program Příběh knihy, a to téměř po půlroční pauze. Během chladných měsíců je program pozastaven, protože prostory historické knihovny nejsou vytápěny. Hodinové sezení v teplotách kousek nad nulou by všem přivodilo přinejlepším rýmu. Skupinka malých školáků až z Ostrožské Nové Vsi, kde zatím navštěvují 1. až 4. třídu, tentokrát absolvovala netradiční verzi. Prošli se stále ještě velmi chla-

dnou knihovnou a prohlédli si její vybavení. Jádro hravě poznávací náplně edukačního programu se však už odehrávalo v teple. Zázemí pro zkoumání co je to a z čeho všeho se vlastně kniha skládá a jak se měnila v průběhu minulých staletí, nabídla Kašpárkova interaktivní herna. V jejím příjemném a hřejivém prostředí si děti navíc vyzkoušely před odjezdem do vzdálených domovů i psaní ptačími brky namáčenými do inkoustu. I přes panující aprílové počasí se v Rajhradě lektorky těší na další Příběhy knihy v tradičním duchu a v autentických prostorách historické klášterní knihovny. (ns)

Rajhradský mnich na cestách

Středověké skriptorium se v březnu dočasně z Památníku odstěhovalo do Hodonína. Stálá součást prohlídkové trasy rajhradského benediktinského kláštera obohacuje od 24. března do 18. dubna výstavu Codex gigas – Ďáblova bible v zámečku Masarykova muzea v Hodoníně. Návštěvníci si zde mohou

prohlédnout maketu největší rukopisné knihy světa. Její originál je v současnosti uložen v Královské knihovně ve Stockholmu. Rukopis pravděpodobně vznikl v benediktinském klášteře v Podlažicích na počátku 13. století a byl do Švédska odvezen z Prahy jako válečná kořist na konci třicetileté války v roce 1648. Zájemci o historii kodexu se dozví mnoho informací o výzdobě i obsahu cenného svazku, mohou zhlédnout také film o výrobě věrné makety. Součástí výstavy je interaktivní koutek, kde si zejména mladší návštěvníci vyzkouší psaní brkem, malování iniciál, skládání velkoformátového puzzle s postavičkou ďábla, poznávání barevných pigmentů a další aktivity, a to ve společnosti figuríny středověkého mnicha z rajhradské písařské dílny. (ap)

K připravovaným výstavám

Příští měsíc poskytne Památník písemnictví na Moravě a také dosud nerevitalizované prostory rajhradského benediktinského kláštera zázemí hned několika nevšedním výstavám fotografií. Po odeznění omezujících opatření opět košatí tvůrčí spolupráce s agenturou Photogenia, která je zaměřena na prezentaci současné tvorby. Poslední květnový fotovíkend s pracovním názvem Restart otevře, představí a zpřístupní tři, možná i čtyři autorské kolekce. Surově cihlové klenuté prostory tzv. ledárny budou hostit z minulého roku odloženou výstavu jednoho ze zakladatelů legendární skupiny Bratrstvo Romana A. Muselíka. S tvorbou reportážky a dokumentaristky Alžběty Jungrové se zájemci o současnou akční fotografii seznámí v prostorách, kam se běžně návštěvníci areálu nepodívají. Autorka, mimo jiná ocenění, opakovaně bodovala v anketě Czech Press Photo, její kolekci doplní akční snímky Petra Hricka, experimentujícího s levitací. Autorka Zara Wildmoons je spojována zejména s módní a portrétní fotografií. Její volná tvorba, s níž se představí v Rajhradě, nemá daleko ke kontroverzi, mapuje místa, kde již bývá tvůrčí svoboda omezována konvencí. Dosud v jednání je prezentace další kolekce snímků Jindřicha Štreita, která je nyní instalována v Izraeli. (drk)

Literka,

Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě

Klášter 1, 664 61 Rajhrad, tel.: 544 544 280

Odpovědný redaktor: Libor Kalina

Vychází jedenáctkrát ročně, č. 4, ročník 16, 14. 4. 2022

MK ČR E 21218

Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, IČ: 00089257